

Nyomás- csökkentő

Ujabb pánik kerülgeti a népet. Megint áremelést rebesgetnek. Méghozzá, olyat, ami ellen nem lesz jó a vérnyomáscsökkentő. Merthogy, mondják — sok más gyógyszerrel egyetemben — éppen annak az ára is fölmege. Többek között azért, mert eddig „szinte ingyen volt”. Vitték is a patikákban a mindenféle medicinát mindenféle (az országhatárokon túlrá is) nagy adagokban. Az is, akinek kellett, az is, akinek nem. Mitagadás, számlatlatul gyűjtöttük be a pirulákat. Szinte senki sem törődött vele, hogy kinek mi be kerül. Most törődnek. S kiderült, hogy a gyógyszerfogyasztás — támogatására fordított pénzösszeg meghaladja az egy év alatt kifizetett táppénz összegét és eléri az egészségügyi intézmények összes költségeinek egyharmadát. Az évente gyógyszerekre elköltött 22 milliárd forintból csaknem 19 mil-

liárd forint az ártámogatás!

Januártól a tervek szerint mintegy nyolcvan százalékos gyógyszeráremelés várható. Persze — ígérik az illetékesek — differenciáltan. Úgy, hogy javuljon a gyógyszerekkel kapcsolatos értéktudat: hogy ne legyen szinte ingyen az, ami sokba kerül, de akinek létfontosságú, az hozzájusson. (A közgyógyellátottak körét, akik ingyen jutnak a gyógyszerekhez, bővíteni fogják.) Rá akarják szorítani a gyógyszerfogyasztót, hogy kevesebb tablettát vegyen magához. Elfogadom. Sőt, támogatom a megtakarításra ösztönző elképzelést — ha valóban hagynak „spórolni”. Ha például lehetővé teszik, hogy csak annyi pirulát, port, injekciót kelljen

megvennem, amennyire a gyógyulásomhoz szükség lesz. Ha az orvosok kiszámolják, mennyi az. Ha a patikában vehetek csak annyit — s nem csak úgynevezett egységcsomagolást, amiben akkor is ötvenet kell fizetnem, ha csak harmincat kellene beszédnem. (Engem még küldött édesanyám a patikába két szem antineuralgicáért...) Szóval, ha az áremeléssel együttjár valamiféle — a betegre nézve is kedvező — differenciálás, rugalmasabb, igényekhez és szükségletekhez igazodó gyógyszerellátás, akkor talán könnyebben érthetővé válik, s kisebb pánikot fog okozni a medicinák magasabb ára. Aminek méréselése, az ősi, „csak annyit, amennyi kell” elv gyógyszerügyi, orvosi gyakorlati visszatérítésével legyen szabad az illetékesek szíves figyelmébe ajánlanom. — Akár vérnyomáscsökkentő helyett... Sz. M.

Legyen újra Társaság

A Dugonicsok

„Századjai az elmúlásnak
Altal adják öt egymásnak
Es megorzik hívséggel...”

Márványba vésett költői szavak a debreceni — most 450 éves — református kollégium falán. Mindnyájan, akik hallhattuk a legszögedibb szögedi, **Bálint Sándor** utolsó szavait (1979; Magyar Televízió), megerősíthetjük, hogy akkor is hasonló dologról volt szó: a hagyományról, városunk kulturális, tudományos hagyományainak őrzéséről... 1892. november 20-án lépett a nyilvánosság elé egy mintegy félszáz tagot kitevő társaság, hogy művészetük és tudásuk legjavát adva hirdessék a magyar alföldön, közelebről Szegeden és vidékén: egy halottaiból föltámadt város igényét a szebb városához méltó magasabb kultúrához.

Ennek a társaságnak tagjait hívták aztán szerte az országban: **Dugonicsoknak**. Kinek a nevét is irhatták volna zászlójukra abban az időben, ha nem **Dugonics András**ét, aki egy századdal előbb, szegedi kegyesrendi tanár korában, filozófiát és bölcséleti iskolát ajánló beszédével olyan mozgalmat indított el, mely bár hosszú idő múlva — mialatt megszületett az Urbs. — végül is befogadhatta a menekült kolozsvári magyar egyetemre. Ekkor én már elmúltam 36 éves! Gondolom, nem kell kommentálni! Az elmúlt néhány évben jártam Göttingenben, Cargaryban és Japánban. Ez utóbbi utam azért emlékezetes, mert a japán kollégák sehogy sem boldogultak a mozgáslátás-kutatással. Kimentem, segítettem. Most itt van az intézetben egy japán asszisztens, aki még akarja tanulni a mi vizsgálati módszerünket.

Illő felsorolnunk néhányat a társaság alapítói közül: **Békési Antal**, **Csonka Ferenc**, **Kálmán Lajos**, **Kovács János**, **Kulinyi Zsigmond**, **Lázár György**, **Lipcsey Ádám**, **Lőw Immanuel**, **Magyar Gábor**, **Milkó Izidor**, **Palotás Fausztin**, **Pósa Lajos**, **Reizner János**, **Sebők Zsigmond**, **Szeremley Sámuel**, **Szűcs Mihály**, **Varga Ferenc** — hogy csak néhányat említsünk a 38 közül.

Az első elnök **Lázár György**, a későbbi polgármester lett. A társaság alakulásánál a **Petőfi**, **Kisfaludy** és a **Szigligeti** irodalmi társaságok babáskodtak. A társaság előadószála jelképessé vált. **Tömörkény István**, **Móra Ferenc** és **Juhász Gyula** asztalánál előadást tartani titkolt vágya lett minden szegedi tollforagónak.

1894-ben a később utcát is kapó **Osztrovsky József** lép be a társaságba. Ekkor már 43 a rendes, s 127 a pártoló tagok száma. A millennium évében **Szász Károly**, **Rákosi Viktor**, **Eötvös Károly**, **Vargha Béla**, mint vendégek ülnek a Dugonics Társaság asztalánál.

A századforduló idején a Dugonicsok közül indul ki egy mozgalom — országos visszhangra találva —, mely az obszcén és nemzetiellen szindarabok ellen irányul. Ez idő tájt találkozunk

először **Czerzy Mihály**, *ifj.*, **Móricz Pál** és **Gárdonyi Géza** nevével a vendégeknyvb. Utóbbi Eger legendájáról beszél a közönségnek, s talán itt vetődik fel benne későbbi jeles műve, az **Egri csillagok** megírásának gondolata. **Eötvös Károly** páratlan előadásában mutatja be Kossuthot, a nagy bujdosót. 1903-ban **Herman Ottó** az egyetemről és nemzeti szellemről értekezik.

Inter arma silent musae, fegyverek közt hallgatnak a műszak: a megnövekedett Dugonics Társaság inkább belső ügyeivel foglalkozik, az irodalom hangja azért meg-megcsendül olykor, ha halkán is, ám a forradalmak határkövet jelentenek a társaság életében is. Némely helytörténeti kutatók szemére vetették, miszerint tagjai elefántcsonttoronyba zárkóztak volna. Ezt a véleményt nem lehet általánosítani.

Tömörkény István korai halála súlyos csapást jelent a Dugonicsok életében. Az új elnök **Szalay József** lesz, a „literátus főkapitány”. Új színt jelentenek a vidéki kirándulások is, melyek a kulturális kapcsolatokat jeleníti a falu és város népe között. „A néphez szólni, a néphez írni, a néppel megértetni s megszerettetni magunkat, nem leereszkedés, nem lealázkodás...” — írja **Juhász Gyula** 1918-ban. Nem hagyhatjuk említés nélkül azt az ugyanebben az évben tartott ülést sem, amelyen **Cs. Sebestyén Károly** tartotta székfoglalóját: *Szép város-e Szeged?* címmel.

1920 után, a Horthy-korszak idején a társaság nem tudhatta megakadályozni, hogy az ellenforradalmi szellem képviselői közül egyesek ne ühessenek asztalához, ám akadtak azért olyanok is, akik tovább hordozták, szították a demokrácia lámpását, hirdetve a hitet az emberi humánus szépségében, bölcsességében, bizva igazságuk erejében. Megjelentek a társaságban a **Szegedi Fiatalok** is (1933), akik közül is kiemelkedett **Radnóti Miklós**.

A továbbiakban legyen elég, ha felsorolom — az új Dugonicsokat:

Apáthy István, **Csengeri János**, **Csefkó Gyula**, **Lambrecht Kálmán**, **Solyomossy Sándor**, **Gulácsy Irén**, **Mészöly Gedeon**, **Sik Sándor**, **Cholnoky Jenő**, mint a legkiemelkedőbbek, vagy a helyiek közül **Balla Jenő**, **Domokos László**, **Banner János**, **Terecsényi György**, **Réti Ödön**, **Berczeli A. Károly**, **Tonelli Sándor**, **Bibó István**,

Lugosi Döme, **Czeizel János**, **Buday Árpád**, **Czöglér Kálmán**, **Zolnai Béla**, **Kiss Ferenc**, **Csallány Gábor**, **König Péter**, **Firbás Oszkár**, **Farkas László** és **Tettamanti Béla**.

Itt elérkeztünk volna a még élő Dugonicsokhoz, ha ugyan vannak még belőlük... élükön a 95. évét betöltő **Abraham Ambrus**, úgy is, mint senior. A legutolsó időben költöztek el: **Szent-Györgyi Albert**, **Magyar László**, **Eperjessy Kálmán**, **Kanyó Béla**, **Aldobolyi Nagy Miklós**, **Madácsy László**, **Greguss Pál**, **Pályi-Budinszky Endre** (előre is elnézést kérve, hogy hosszabb felsorolást mellőznünk kell).

1940—44-ig **Banner János** a társaság elnöke, 1945-től 1948-ig **Sik Sándor**. 1944. március 19-én a németek megszállják országunkat. Ettől kezdve a felszabadulásig a Dugonicsok nem tartanak üléseket. **Sik Sándornak** a fővárosba távozása (1945) után a Dugonics Társaságot három alelnök, **Bálint Sándor**, **Beretzky Péter** és **Sz. Szigethy Vilmos** képviseli a nehéz körülmények között. 1948-ban a Nemzeti Színházban tartja a centenáriumi szellemében az utolsó ünnepi beszédet **Ortutay Gyula**. 1952. március 19-én érkezik meg a kormány végzése, amely több más irodalmi egyesülettel együtt felfüggeszti a Dugonics Társaság működését...

S az emlékező itt leteszi a tollat. A következő négy évtizedről nincs mit szólnia... A névadó, a jó öreg Dugonics — ahogy szerte a hazában rajongva emlegették — két évszázaddal ezelőtt, akkor emelte fel a szavát, amikor nemzeti nyelvünket támadták. Manapság, különösen ha áttekintünk határainkon, nemcsak a nyelvünk van veszélyben...

Itt volna hát az idő, hogy a hármas célzatú — tudományos, irodalmi és művészeti — társaságot, a régi szellemet megbecsülve, új tartalommal följújítsuk. Ezt kívánánk a legújabb Dugonicsok — olyanok, akik ma is léteznek városunkban.

De nemcsak nekünk, öregeknek, akik még vagyunk, kellene a társaság; hanem főként azoknak a fiataloknak — az új Szegedi Fiataloknak —, akik új generációként nem sokat tudhattak az előd múltbeli tevékenységéről, de rájuk hárul az a feladat, hogy megbecsülve a régi hagyományokat, egy új évezredbe vigyék át a Dugonicsok, a szegedi Dugonics Társaság tisztas zászlóját. **Csongor Győző**

A macskaszemtől Salingerig

A SZOTE legfiatalabb professzorával ülök szemben. Negyvennégy évesen felért a csúcsra? **Benedek György**, az élettani intézet igazgatója tiltakozik a Herr Professor megszólítás ellen, kinevezését legfeljebb csak konvencionálisan nevezzi csúcsnak.

— Mindennap bizonyítani kell magunknak, tudjuk-e csinálni azt, amire a megbízatásunk szól. A feladatok szabják meg, mit, hogyan kell tennem, a munkámat azok determinálják. **Visz**, az „áradat”, nem sok idő jut a töprengésre.

— *Milyen a viszonya a professzori székhez?*

— Semmi sem jogosít fel arra, hogy úgy érezzem, innen megyek nyugdíjba. Ez egy állomás.

— *Van valamilyen vezetői ideája?*

— Az intézetben a munkát igazságosan próbáljuk elosztani, ezzel szemben a pénzt érdemek szerint ítéljük oda. Számítok arra, hogy nem mindenki ért ezet egyet.

Benedek professzor asztalán a sok-sok publikáció mellett egy forgatható korong. Azonnal dokumentálja érzéksaladásomat. Megtudom, az ember kétféle rendszerben néz. Anatómiailag és élettanilag is elválnak az első és a második látás. Jelenlegi fő kutatási területe az utóbbi, a környezeti vagy globális látás.

— *Mondana a második látásra egy példát?*

— **Megy az utcán**, zajlik a forgalom. Ha nem tökéletes a második látása, félni kezd, tériszonya lesz, nem tudja érzékelni a mozgásokat. Agorafóbiának is hívják ezt, ami szó szerint a piactól való félelmet jelenti. Tulajdonképpen a mozgó tárgyakat nem tudjuk adekvátan érzékelni.

— *A jelenség mögött milyen neurofiziológiai folyamatok játszódnak le?*

— Ebben az esetben a kísérleti állat, az igen jó szemű macska. A macskák agyában találunk olyan sejteket, melyek kizárólag a mozgáslátást szolgálják. Van egy nemzetközi kutatócsoportunk, melynek tagjai egy nyugatnémet, egy kanadai, egy japán kolléga és jómagam, mi próbáljuk feltérképezni a macskák látókérgét. Az agyban találunk két új területet, amik kizárólag a mozgáslátás helye. A látókérgen 19. és 20. darabjának felfedezése a

mi nevünkhöz kapcsolódik. Korábban ezeket a területeket nem ismerték.

— *A kutatás és a gyógyítás ez esetben találkozik-e?*

— **Távlatokban biztosan!** Lehetőség nyílik a tompalátás kezelésére, a második látórendszer magartartási terápiájára. Ami azonban közelebb és kézzelfoghatóbb, az, hogy még mindig nem ismerjük eléggé az emberi agyat. Működésének modeljét kellene létrehoznunk. Jelenleg a bemenetek „huzalozása” folyik.

— *Hogyan lett kutató?*

— **Én mindig orvos**, nem pedig egyetemi tanár akartam lenni, bár már hallgató koromban bejártam ide, az élettani intézetbe. **Obál Ferenc** professzor úr adott nekünk kisebb-nagyobb feladatokat. Húsz éve kerültem az intézetbe gyakorlatnoknak, majd a tudományos ranglétra különböző fokait jártam végig. Az orvostudomány kandidátusa címet 1983-ban védtem meg. Tanszékvezető egyetemi tanárnak 1986. július 1-jétől neveztek ki.

— *Szorosabban véve mi a kutatási területe?*

— Az elmúlt két évtized alatt foglalkoztam klinikai és kísérleti elektroencefalográfiával, az EEG számítógépes analízisével, az agyodémák patogenézisével, a látás élettanával, valamint alváskutatással.

— *Hogyan tovább?*

— Jelenleg a látórendszer vizsgálata izgat, a látás elektrofiziológiája.

— *Úgy tudom, szívesen tanít...*

— **Hetente 18 óram van**, fele magyarul, fele angolul. Örömmel oktatok.

— *Milyennek látja a magyar kutatósorsot?*

— **En** tulajdonképpen 1968 óta vagyok a pályán, és csak 1980-ban jutottam ki ösztöndíjasként nyugati egyetemre. Ekkor én már elmúltam 36 éves! Gondolom, nem kell kommentálni! Az elmúlt néhány évben jártam Göttingenben, Cargaryban és Japánban. Ez utóbbi utam azért emlékezetes, mert a japán kollégák sehogy sem boldogultak a mozgáslátás-kutatással. Kimentem, segítettem. Most itt van az intézetben egy japán asszisztens, aki még akarja tanulni a mi vizsgálati módszerünket.

— *Van valamilyen szenvedélye?*

— **Imádok utazni és szívesen vívok**. Erre elsősorban külföldön nyílik lehetőségem.

— *Alma, vágya?*

— **Hosszas gondolkodás**. — **Nincs!** Erre csak annyit tudok mondani, hogy a feladatok teljesen kimerítik az energiámat, és megszüntömben a magánéletem... Talán ebből halványan kiderül a vágyam.

Aztán még beszélgettünk Salingerrel és a kísérleti macskákról...

Bodzsár Erzsébet

Benedek György egyetemi tanár, a SZOTE élettani intézetének igazgatója a közelmúltban tartotta meg faszékfoglaló előadását „A második látórendszer működése” címmel.

Karácsonyi koncertek az erdélyiekért

A megyei tanács művelődési központja, a Magyar Demokrata Fórum helyi szervezete, valamint a műsoroknak otthont adók két karácsonyi koncertet rendeznek pénteken és szombaton. December 16-án az ifjúszázi házban az erdélyi népdalokat gyűjtő és avatottan előadó művészek lépnek föl előbb délután négykor az általános iskolások számára, majd este hétkor a nagyközönség előtt. A népzenei koncert előtt **Domokos Pál Péter**, Erdély és a csángók történetének kitűnő kutatója mond megnyitót. Fölép **Budai Ilona**, a Szegedről elszármazott **Lovász Irén**, **Marosi Júlia**, **Karsai Zsigmond** és felesé-

ge, valamint több kiváló együttes, közöttük a sándorfalvi **Budai Sándor** citerazenekar. Az est házigazdája **Raffay Ernő**, aki a másnapi, pénteki hangverseny megnyitóját mondja este hétkor a felsővárosi templomban. Itt **Székely Miklós** orgonaművész és a szegedi dóm énekgyülekezetének vezetője **Horváth István** — ad koncertet. Orgonán közreműködik: **Egertő Mária**, szót énekel **Varjasi Ida**. Ezen az estén lép föl a Szegedi Kürt Kvartett is.

Mindkét helyszínen várnak és elfogadnak önkéntes adományokat, amelyeket az erdélyi menekültek javára fordítanak.

Visszahívás

A sajtóban napvilágot látott hírek szerint a fővárosban és más városban is országgyűlési képviselők visszahívását kezdeményezték. **Tóth Zoltán**ól, a Belügyminisztérium tanácsfőosztálya osztályvezetőjétől azt kérdezte az MTI munkatársa, ez esetben mi az eljárás?

— A választási törvény 15. és 74. szakasza rögzíti a visszahívás alapvető szabályait. Eszerint: az országgyűlési képviselők visszahívását az adott választókerületben lakó választópolgárok, illetve bizonyos szervek kezdeményezhetik, ilyen például a **Hazafias Népfőrdő**. A választópolgárok 10 százalékának írásban kell kinyilvánítaniuk ezen szándékukat. Az aláíróknak valamilyen módon — például lakcíkjuk, vagy személyi számuk feltüntetésével — dokumentálniuk kell, valóban az adott választókerületben laktak-e. A javaslatot — amelyet természetesen indokolni szükséges — a helyi választási el-

nökséghez kell eljuttatni. Ott először a választók névjegyzéke alapján megállapítják, megvan-e a visszahívás kezdeményezéséhez szükséges szám. Amennyiben igen, s megfelelő indoklás is szerepel a beadásban, akkor innen — az Országos Választási Ellenőrző Bizottság útján — továbbítják azt az Elnöki Tanácsnak. E testület írja ki azután a visszahívásról döntő szavazás napját. Az időpontot csak akkor lehet kitűzni, ha a választópolgárok az érintett képviselőt előzetesen tájékoztatták a visszahívási javaslatról. Az e tájékoztatást követő 30. nap utánra írják ki a szavazást.

— A képviselő akkor veszíti el mandátumát, ha a választásra jogosultaknak több mint a fele voksolt, s az érvényes szavazatoknak több mint a fele a visszahívás mellett döntött. Az MTI tudósítójának értesülése szerint eddig visszahívási javaslat egyetlen budapesti választási elnökséghez sem érkezett.